

ชื่อผลงานวิจัย (ไทย)

การศึกษากระบวนการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครูระหว่างการปฏิบัติงานโดยครูแกนนำ โรงเรียนสงขลาวิทยาคม จังหวัดสงขลา

ชื่อผลงานวิจัย (อังกฤษ)

The Study of Development Academic skill by On the Job Training Process and Head Teacher of Songkhlawittayacom Songkhla Province

ชื่อนักวิจัย

ก่อกศักดิ์ ศรีน้อย

ปีที่ผลงานวิจัยเสร็จ

พ.ศ. 2552

ประเภทของงานวิจัย

ครูและบุคลากรทางการศึกษา

คำสำคัญ

ครูแกนนำ ครูเครือข่าย

ความเป็นมา/หลักการและเหตุผล

โรงเรียนสงขลาวิทยาคม จังหวัดสงขลา เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา ช่วงชั้นที่ 3 - 4 ประจำอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เปิดทำการสอนเป็นครั้งแรกในปีการศึกษา 2519 เปิดสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันของกระทรวงศึกษาธิการ มีแผนการจัดชั้นเรียน 12-12-12 / 3-3-3 มีนักเรียน จำนวน 1,770 คน ครู จำนวน 108 คน และลูกจ้างประจำ จำนวน 14 คน (สงขลาวิทยาคม, 2549: 10) ในการพัฒนาโรงเรียนเพื่ออำนวยการโรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในฝัน โรงเรียนได้ระดมความคิดเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ไว้ “ภายในปี 2553 โรงเรียนสงขลาวิทยาคมเป็นสถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา อยู่ร่วมในสังคมอย่างพอเพียงและมีความสุข” และกำหนดกลยุทธ์ข้อ 2 พัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ และได้จัดให้มีโครงการพัฒนาครูระหว่างปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ในการศึกษาสภาพของโรงเรียนในปีการศึกษา 2549 ผลการประเมินคุณภาพจากองค์กรภายนอกพบว่า ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับพอใช้ (สงขลาวิทยาคม, 2549: 16) จากการจัดการศึกษาในลักษณะของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ครูขาดการนิเทศจากผู้รับผิดชอบภายนอกโรงเรียน ผู้นิเทศขาดความรู้และทักษะในการนิเทศ ครูขาดการร่วมมือในการแก้ปัญหา นักเรียน ขาดการเรียนรู้งานในหน้าที่

จากการศึกษาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนกรมสามัญศึกษา (สามัญศึกษา, 2538: 192-193) พบว่า ครู – อาจารย์ ได้ปฏิบัติกิจกรรมการประชุม อบรม และการพัฒนาบุคลากรระหว่างการพัฒนา เป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรที่ให้

โอกาสผู้ที่ได้รับมอบหมายงานที่เกี่ยวกับทักษะและความรู้เป็นการเรียนรู้ในขณะปฏิบัติงาน การพัฒนาครูในระดับมัธยมศึกษา ควรเน้นการเพิ่มพูนความรู้และเทคนิคการสอนรายวิชาต่างๆ ครูควรได้รับการสังเกตการสอน ได้ดูแผนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ ตำราเรียน แหล่งเรียนรู้จากครูผู้มีความชำนาญ เพื่อให้การพัฒนาครูเกิดผลดี เป็นการพัฒนาครูระหว่างการปฏิบัติงาน

การพัฒนาบุคลากรระหว่างการปฏิบัติงาน มหาวิทยาลัยเทกซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดหลักการไว้ 3 ประการ คือ มุ่งไปทำงานปกติ ผู้ปฏิบัติมีความเป็นอิสระ และจัดให้มีการฝึกด้านความรู้ ทักษะเป็นการเฉพาะเพื่อให้มีผลงานดีขึ้น สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาครูระหว่างการปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กำหนดหลักการไว้ 3 ประการ คือ การพัฒนาครูที่สอดคล้องกับความต้องการครู เป็นการพัฒนางานประจำและเป็นการลงมือปฏิบัติจริงในสถานการณ์จริง ประกอบกับผลการพัฒนาครูระหว่างการปฏิบัติงานโดยครูแกนนำของโรงเรียนสทิงพระวิทยา จังหวัดสงขลา พบว่า รูปแบบการพัฒนาครูระหว่างการปฏิบัติงานโดยใช้ครูแกนนำ เป็นนวัตกรรมที่ประกอบด้วย การวางแผนการปฏิบัติการ การตรวจสอบ การปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง ทำให้เกิดผลการพัฒนาครูก่อนและหลังการดำเนินงานแตกต่างกัน และเจตคติของครูต่อการพัฒนาครูระหว่างการปฏิบัติงานครูก่อนและหลังการดำเนินงานแตกต่างกัน โดยหลังการดำเนินงานสูงกว่าก่อนการดำเนินงาน (ก๋อศักดิ์ ศรีน้อย, 2550: บทคัดย่อ) จากสภาพปัญหาของโรงเรียนสงขลาวิทยาคมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ ประกอบกับโรงเรียนสงขลาวิทยาคม มีครูแกนนำจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 35 ของครูทั้งโรงเรียน มีความพร้อมที่จะเป็นผู้นำในการพัฒนาทักษะทางวิชาการด้วยความเป็นกัลยาณมิตร จึงเห็นสมควรได้จัดระบบการนิเทศภายในโดยครูแกนนำ มาเป็นผู้นำสร้างเครือข่ายพัฒนาทักษะทางวิชาการในระหว่างการปฏิบัติงานโดยใช้กระบวนการที่ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปีการศึกษา 2551 เป็นต้นไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครูระหว่างการปฏิบัติงานโดยครูแกนนำของโรงเรียนสงขลาวิทยาคม จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาผลการใช้กระบวนการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครูระหว่างการปฏิบัติงานโดยครูแกนนำของโรงเรียนสงขลาวิทยาคม จังหวัดสงขลา ดังนี้
 - 2.1 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครู โรงเรียนสงขลาวิทยาคม
 - 2.2 ความพึงพอใจในการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครู โรงเรียนสงขลาวิทยาคม
 - 2.3 ผลงานทางวิชาการจากการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครู โรงเรียนสงขลาวิทยาคม

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษากระบวนการพัฒนาทักษะทางวิชาการครูระหว่างการปฏิบัติงานโดยครูแกนนำของโรงเรียนสงขลาวิทยาคม มีขอบเขตการศึกษาดังนี้

1. ขอบเขตของระยะเวลา ในปีการศึกษา 2551 วันที่ 16 พฤษภาคม 2551 ถึงวันที่ 15 พฤษภาคม 2552
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย
 - 2.1 ขอบเขตของกระบวนการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครู เป็นการจัดการนิเทศภายในโรงเรียน โดยใช้วงจรพัฒนาคุณภาพ ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงพัฒนางาน

2.2 ขอบเขตของทักษะทางวิชาการของครู ประกอบด้วย ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ความสามารถในการคิดค้น ผลิตและใช้สื่อ ความสามารถในการวัดและประเมินผล และความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนด้วยกระบวนการวิจัย

3. ขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้คือ ครูปฏิบัติงานการสอนโรงเรียนสงขลาวิทยาคม จำนวน 108 คน และเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 86 คน จัดเป็นครูแกนนำ จำนวน 32 คน และครูเครือข่าย จำนวน 54 คน

วิธีการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยเพื่อกำหนดเป็นกระบวนการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครูระหว่างการปฏิบัติงานโดยครูแกนนำ
2. จัดทำคู่มือการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครูระหว่างการปฏิบัติงานโดยครูแกนนำ
3. สุ่มตัวอย่างครูแกนนำ จำนวน 32 คนจากประชากรครูแกนนำ จำนวน 38 คน ครูเครือข่าย จำนวน 54 คน จากประชากรครูเครือข่าย จำนวน 70 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 86 คน จากประชากรครูทั้งหมด จำนวน 108 คน ครูแกนนำและครูเครือข่ายจัดกลุ่มพัฒนาทักษะทางวิชาการ โดยครูแกนนำ 1 คน ต่อครูเครือข่าย 1-2 คน
4. การประเมินผลการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครูระหว่างการปฏิบัติงานโดยครูแกนนำก่อนดำเนินการ
5. การดำเนินการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครูระหว่างการปฏิบัติงานโดยครูแกนนำ ตามโครงการและกิจกรรมที่ครูเครือข่าย-ครูแกนนำได้เสนอ และโรงเรียนได้อนุญาตให้ดำเนินการ
6. การประเมินผลการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครูระหว่างการปฏิบัติงานโดยครูแกนนำหลังดำเนินการ
7. การจัดกิจกรรมเสนอผลงานทางวิชาการ
8. การเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์และเผยแพร่

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษากระบวนการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครูระหว่างการปฏิบัติงานโดยครูแกนนำ โรงเรียนสงขลาวิทยาคม ประกอบด้วย

1.1 หลักการพัฒนาครูระหว่างการปฏิบัติงานโดยครูแกนนำ ประกอบด้วย หลักการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของครูเป็นรายบุคคล หลักการพัฒนางานประจำ และหลักการลงมือปฏิบัติจริงในสถานที่และสถานการณ์จริง

1.2 กระบวนการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครูระหว่างการปฏิบัติงานโดยครูแกนนำ โรงเรียนสงขลาวิทยาคม ประกอบด้วย ขั้นการวางแผน ขั้นการปฏิบัติการ ขั้นการตรวจสอบ และขั้นการปรับปรุงหรือพัฒนาต่อเนื่อง

กระบวนการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครูระหว่างการปฏิบัติงานโดยครูแกนนำ โรงเรียนสงขลาวิทยาคม เป็นไปตามหลักการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของครู พัฒนางานประจำ และการลงมือปฏิบัติงานจริงในสถานที่จริง สอดคล้องกับหลักการพัฒนาครูระหว่างการปฏิบัติงานของกระทรวงศึกษาธิการ (ศึกษาธิการ, 2547: 3-14) และสอดคล้องกับหลักการของสุเมธีจันทร์หอม (2549: 11-12) ที่กำหนดการนิเทศแบบถึงครู ร่วมคิด พาทำ โดยกำหนดเป้าหมายครูที่จะรับการนิเทศการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนการสอนโดยตรงในห้องเรียนแบบคนต่อคน ร่วมกันวางแผน ร่วมกันจัดการเรียนการสอน ร่วมกันประเมิน และร่วมพัฒนาเทคนิคการสอนของครู และเป็นไปตามแนวทางที่มุ่งไปที่งานปกติ ผู้ปฏิบัติมีความเป็นอิสระ และจัดให้มีการฝึกด้านความรู้หรือทักษะเป็นการเฉพาะ (Texas Workforce Commission, 2007: 1-2) ส่วนกระบวนการในการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครู

ระหว่างการปฏิบัติงานโดยครูแกนนำ โรงเรียนสงขลาวิทยาคม เป็นกระบวนการจัดการนิเทศภายใน โดยใช้วงจรพัฒนาคุณภาพหรือ วงจรเดมมิ่ง (Deming Cycle) สอดคล้องกับแนวคิดของกมล ภูประเสริฐ (2545: 60)

2. ผลการศึกษาการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครูระหว่างการปฏิบัติงานโดยครูแกนนำ โรงเรียนสงขลาวิทยาคม ประกอบด้วย

2.1 การเปรียบเทียบผลการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครูระหว่างการปฏิบัติงาน โดยครูแกนนำ โรงเรียนสงขลาวิทยาคม พบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครู ก่อน-หลังดำเนินการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ก่อนดำเนินการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครูอยู่ในระดับปานกลาง - มาก หลังดำเนินการอยู่ในระดับมาก - มากที่สุด

2.2 การเปรียบเทียบความพึงพอใจในการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครูระหว่างการปฏิบัติงานโดยครูแกนนำ โรงเรียนสงขลาวิทยาคม พบว่า ความพึงพอใจในการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครูก่อน-หลังดำเนินการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ก่อนดำเนินการความพึงพอใจในการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครูอยู่ในระดับน้อย - ปานกลาง หลังดำเนินการอยู่ในระดับมาก - มากที่สุด

2.3 ผลงานทางวิชาการ จากผลการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครูระหว่างการปฏิบัติงานโดยครู แกนนำ โรงเรียนสงขลาวิทยาคม พบว่า ครูแกนนำ - ครูเครือข่าย ร้อยละ 95 ได้พัฒนาทักษะทางวิชาการ ประกอบด้วย การจัดทำโครงการแก้ปัญหา หรือพัฒนาทักษะทางวิชาการ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การผลิตพัฒนาและใช้สื่อการสอน การวัด และประเมินผลการเรียนรู้ การวิจัยและประเมินผลการพัฒนาทักษะทางวิชาการ ครูแกนนำ - ครูเครือข่ายได้จัดทำผลงานทางวิชาการแล้วเสร็จ ประกอบด้วย ผลงานแต่ง เรียบเรียงการวางแผนการจัดการเรียนรู้ (หน่วยการเรียนรู้) จำนวน 156 รายการ ผลงานวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 51 เรื่อง และผลงานอื่นๆ เช่น การประเมินโครงการ สื่อ นวัตกรรม การรายงานผลการปฏิบัติงาน จำนวน 42 เรื่อง

ครูแกนนำ - ครูเครือข่าย ผ่านการประเมินเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ และวิทยฐานะเชี่ยวชาญ ในด้านที่ 1 คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านที่ 2 สมรรถนะในการปฏิบัติงาน จำนวน 47 คน และเสนอผลงานทางวิชาการเพื่อขอรับการประเมินด้านที่ 3 ผลงานทางวิชาการ จำนวน 25 คน ขณะนี้อยู่ในระหว่างการประเมินของคณะกรรมการเฉพาะกิจ

กระบวนการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครูขณะปฏิบัติงานโดยครูแกนนำ โรงเรียนสงขลาวิทยาคม ทำให้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครู ความพึงพอใจในการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครู ก่อน - หลังดำเนินการแตกต่างกัน โดยหลังดำเนินการสูงกว่าก่อนดำเนินการ ทั้งนี้เพราะการพัฒนาทักษะทางวิชาการโดยครูแกนนำเป็นการพัฒนาทักษะทางวิชาการที่ตรงกับความต้องการของครู และเป็นการพัฒนาในขณะที่มีการปฏิบัติงานด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ทำให้ครูสามารถจัดทำผลงานทางวิชาการเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะให้สูงขึ้นสอดคล้องกับผลการศึกษาของกอสักดิ์ ศรีน้อย (2550: บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผลการพัฒนาครูระหว่างการปฏิบัติงานทำให้การมีส่วนร่วมในโครงการของครูและเจตคติต่อการพัฒนาครูระหว่างปฏิบัติงานแตกต่างกัน โดยหลังการดำเนินการสูงกว่าก่อนดำเนินการ

ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

1. ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้สามารถนำกระบวนการไปใช้ได้ โดยใช้ครูแกนนำภายในกลุ่มหรือภายนอกกลุ่มเป็นลักษณะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการจัดการความรู้ระดับกลุ่ม
2. ระดับโรงเรียน สามารถนำกระบวนการคู่มือ และเครื่องมือวัดไปดำเนินการร่วมกับระบบการนิเทศภายในของโรงเรียนที่มีอยู่แล้ว
3. ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดให้มีศึกษานิเทศก์ที่เชี่ยวชาญในการนิเทศการเรียนการสอนเพื่อช่วยเหลือครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือโรงเรียน ในการพัฒนาทักษะทางวิชาการระหว่างการปฏิบัติงานควรได้นำเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ไปทดลอง

ใช้กับโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง รวมทั้งควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาครูแกนนำเพื่อไปช่วยพัฒนาทักษะทางวิชาการของตนเอง และเพื่อนครู

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนาครูแกนนำในโรงเรียนเพื่อช่วยเหลือครูเครือข่ายทั้งภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียน
2. ควรได้จัดทำหรือพัฒนาคู่มือการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครูระหว่างการปฏิบัติงาน เพื่อให้ครูแกนนำที่มีอยู่แล้วหรือพัฒนาครูแกนนำขึ้นมาได้นำไปใช้ในโรงเรียน แล้วศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาทักษะทางวิชาการ
3. ควรได้ศึกษาผลการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครูในระหว่างการปฏิบัติงานที่มีวุฒิ เพศ ประสบการณ์ การทำงานที่แตกต่างกัน รวมทั้งศึกษาถึงผลกระทบต่อนักเรียนหลังจากการพัฒนาทักษะทางวิชาการของครู

www.thaiedresearch.org